

Araştırma Çalıştayı: “Türkiye’de Anayasa Politikası”

Geçtiğimiz son yirmi yılda Türkiye köklü bir toplumsal, siyasal ve ekonomik değişime tanıklık etmiştir. Siyasal reformlar kapsamında Anayasa’da çok sayıda değişiklik yapılmasına rağmen 1982 Anayasası hâlâ Türkiye’nin yaşadığı demokratikleşme sürecinin tamamlanmasının önündeki başlıca engel olarak algılanmaktadır.

Anayasalar, genel olarak bir devletin temel siyasal düzenine ve tercihlerine ilişkin hukuki normlar bütünü olarak anlaşılır. Bu özelliğiyle anayasa metinlerinin, ortak siyasal yaşamın temel kararlarını içerdiği ve artık üzerinde tartışılması gerekmediği kabul edilir. 1982 Anayasası ise, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından, darbeyi gerçekleştirenlerin seçtiği Danışma Meclisi ve kendilerinin oluşturduğu Milli Güvenlik Konseyi tarafından hazırlanmıştır. Bu anayasa sadece oluşum sürecinin demokratik ilkelere dayanmamasından dolayı değil, aynı zamanda hukuk devleti ilkesiyle çelişen bazı hükümlerinden dolayı da başından itibaren eleştirilmektedir. Örneğin, 1982 Anayasası öncelikle devletin varlığını ve güvenliğini güvence altına almayı hedefleyen bir anlayışla yazılmıştır. Temel hak ve özgürlükler ise bu anlayış doğrultusunda devlet otoritesi karşısında ikincil bir konuma itilen haklar toplamına indirgenmiştir. Bunun yanında “üniter ulus devletin” dar yorumu, Türkiye’deki asli siyasal ve toplumsal çatışma noktalarının kaynağı olarak gösterilebilir. Askerlerin siyasal yaşamdaki tarihsel etkisi de bir başka sorun alanını oluşturmaktadır: Bugün bile bazı siyasal aktörler önemli kriz anlarında askerlerin siyasal alandaki etkisine güvenmekte ve bu yolla siyasal çatışmaların barışçıl çözümüne engel olmaktadır. Bu nedenle 1982 Anayasası’nın günümüzün toplumsal ve siyasal gerçekliğiyle uyum içinde olmayan temel siyasal tercihleri içerdiği ya da kapsayıcı siyasal kararların alınması için gerekli olan altyapıyı sağlayamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu haliyle Anayasa, çatışmaların çözülmesi için bir zemin hazırlamaktan çok, kendisi birçok çatışmanın kaynağını oluşturmaktadır. Türkiye’de toplumsal

çatışmaların son kertede Anayasa'yla ilgili bir çatışmaya dönüşmesi bu nedenle şaşırtıcı değildir.

Bu saptamalar ışığında "Araştırma Çalıştayı"nın temel amacı, uzlaştırıcı, demokratik meşruluğa sahip yeni bir anayasanın nasıl yapılabileceğini araştırmanın yanısıra, demokratik bir anayasa yapım sürecinin ve ortaya çıkacak sonucun, mevcut toplumsal çatışmalara çözüm üretme kapasitesine sahip olup olmayacağı sorusuna cevap vermektir. Türkiye, Almanya ve diğer ülkelerden yüksek lisans, doktora ve doktora sonrası araştırmacıları, Araştırma Çalıştayı kapsamında bu sorulara cevap aramaktadırlar. Çalıştay'ın ortak bilimsel üst sorusu, Türk anayasa politikasının "demokrasi potansiyeli"nin olup olmadığıdır.

Araştırma Çalıştayı'na katılan araştırmacılar "Türkiye'de Anayasa Politikası" konusunu çeşitli disiplinlerin bakış açılarından ve geniş kapsamlı araştırma yöntemleriyle ele almaktadır: Araştırmacıların bazıları 2011-2013 arasındaki dönemde gerçekleştirilen ve başarısızlıkla sonuçlanan yeni anayasa yapım sürecini, Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nun tutanaklarını inceleyerek analiz etmektedir. Diğer bir grup araştırmacı ise, 1982 öncesindeki Türk anayasalarını, 1982 Anayasası'nda yapılan değişiklikleri ve bunların içerik ve etkilerini incelemektedir. Bir diğer grup ise Anayasa Uzlaşma Komisyonu ya da Anayasa Mahkemesi üyeleriyle mülâkat yaparak, birincil kaynakların analizini yapmayı tercih etmektedir.

Sürüdüren bilimsel çalışmalar, Berlin'de Humboldt Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Silvia von Steinsdorff ile Ankara'da Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Ece Göztepe tarafından yönetilmekte ve koordine edilmektedir.

Türkiye'de yapılacak araştırma ve çalışmalar için başvuru ve danışma merkezi, Bilkent Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Doç. Dr. Ece Göztepe'dir. Araştırma projesi, bir *çalıştay* olarak tasarlandığından araştırma *süreci* boyunca Ankara ve Berlin'deki araştırmacılar arasında gerçekleştirilecek paylaşımlar büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle araştırmacılardan beklenen, sadece araştırma

sonuçlarını değil, çalışmalar sırasında edindikleri deneyimleri ve karşılaştıkları sorunları da Ankara ve Berlin’de düzenli olarak yapılacak çalıştaylarda katılımcılarla paylaşmalarıdır.

“Anayasa Politikası” başlığı altında yürütülen çalıştaylara ve diğer çalışmalara yönelik ayrıntılı bilgiler projenin anasayfasında düzenli olarak paylaşılmaktadır.